

«لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ»

موضوع تحقیق : حکومت پلوی اول

محقق : حسام الدین یزدی

دودمان پهلوی آخرین دودمان پادشاهی ایران ۱۳۰۴ خورشیدی تا ۱۳۵۷ خورشیدی است که پس از برچینش دودمان قاجار، در ایران پادشاهی کردند و ایران پهلوی را شکل دادند. پایان کار این دودمان مصادف با انقلاب ۱۳۵۷ بود که پس از ۲۵۰۰ سال حکومت پادشاهی به جمهوری اسلامی تبدیل شد.

پایه‌گذار این سلسله رضاشاه بود که با استعفا‌ی وی پس از اشغال ایران در جنگ جهانی دوم،
پسرش محمد رضا پهلوی به پادشاهی رسید. این دو نفر تنها پادشاهان این سلسله بودند که در مجموع ۵۳ سال در
ایران پادشاهی کردند.

تاریخچه

رضاخان میرنج با کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ به قدرت رسید و وزیر جنگ و سیدضیاء نخست‌وزیر شد،
پس از سه ماه، سیدضیاء از نخست‌وزیری برکنار شد و قوام به جای او نخست‌وزیر شد و رضاخان وزیر
جنگ باقی ماند. بعداً وی به مقام رئیس‌الوزرا پی رسید. رضاشاه پهلوی، شاه ایران از ۱۳۰۴ تا ۱۳۲۰ و
بنیانگذار سلسله پهلوی بود.

محمد رضا پهلوی از ۲۵ شهریور ۱۳۲۰ تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ شاه ایران بود. محمد رضا شاه طی کودتای ۲۸
مرداد، به قدرت بازگشت، با رویداد انقلاب ایران برکنار شد و واپسین شاه نظام پادشاهی در ایران به شمار
می‌آید.

محمد رضا شاه تا اواخر دهه ۱۹۷۰، باتکیه بر افزایش درآمدهای نفتی، برنامه‌هایی را برای پیشرفت کشور و راپیمایی به سوی «انقلاب سفید» آغاز کرد. عده برنامه‌های ایجاد زیرساخت‌های ایران انجام شد، طبقه متوسط جدید شروع به شکوفایی کرد و در کمتر از دو دهه ایران به عنوان مهم‌ترین قدرت اقتصادی و نظامی غیرقابل انکد خاورمیانه تبدیل شد، اما پیشرفت‌های اجتماعی و اقتصادی او مخالفان را به شدت تحریک کرد.

سقوط سلسله

در سال‌های پایانی دهه ۱۳۴۰ و سال‌های ابتدایی دهه ۱۳۵۰ خورشیدی، قدرت نظام پادشاهی مشروطه ایران به اوج خود رسید، ایجاد سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) و کنترل مخالفان سیاسی کسترش یافت و این فشارها گروه‌های مختلف و متکثر از گروه‌های مذهبی تا گروه‌های چپ و مدکسیستی و کمونیستی که بعضاً از خارج حمایت می‌شدند را شامل می‌شد. گذشته از این افزایش قیمت جهانی نفت به دلیل ایجاد اوپک فشار بر کشور‌های خارجی افزایش داده آنها تا می‌توان خود را برافروختن شعله دشمنی مردم با شاه قرار داده و

از رادیو بی بی سی فارسی گرفته تارادیو آمریکای فارسی مردم را تحریک می کردند، همچنین افزایش درآمد ایران حاصل از گسترش فروش نفت و صنایع نفتی نیز به شاه ایران فرصت داده بود طرح های فرهنگی با هزینه بالا مانند جشنهای دوهزار و پانصد ساله را اجرا کند که موجب اتحاد مردم و گروه های سیاسی ایران می شد که چه شاه هدش از اجرای این جشن ها شناساندن چهره ای مثبت از ایران و جذب سرمایه های خارجی عنوان می کرد اما این مسئله نمی توانست جلوی اتحادات را بگیرد، هم زمان با این اتفاقات شاه دو حزب سیاسی درون حکومت یعنی حزب ملیون و حزب مردم را منحل شده اعلام کرد و یک حزب رسمی به نام حزب رستاخیز را ایجاد کرد. پس از شدت گرفتن اعتراضات مردمی در کشور، شاه و همسرش ایران را در ۲۶ دی ماه ۱۳۵۷ ترک کردند.

محمد رضا پهلوی پس از ترک کشور به دنبال درمان پزشکی در مصر، کنزلیک، ایالات متحده و پاناما بود و سرانجام در ۵ مرداد ۱۳۵۹ زمانی که با خانواده اش در مصر بوده عنوان مهمان انور سادات در قاهره در گذشت.

پس از وی، پسرش شاهزاده رضا پهلوی به طور غیررسمی وارث سلسله پهلوی می باشد. رضا پهلوی و همسرش در ایالات متحده در پوتوماک، مریند با سه دخترش زندگی می کنند.

تبارنامه دودمان پهلوی

شجره نامه رضا شاه از کتابچه خطی منسوب به شیخ آقابرک تهرانی که در سال ۱۳۸۸ توسط مجلس شورای اسلامی شناسایی و منتشر شد.

مجله «پیام بهارستان» متعلق به مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، سندی بدست آمده از کتابی متعلق به شیخ آقابرک تهرانی را در سال ۱۳۸۸ انتشار داد که تبار نامه رضا شاه را بیان می کرد. این سند توسط فهرست نگار مجلس شورای اسلامی سید محمد منصور طباطبائی اولین بار بدست آمد. شیخ آقابرک تهرانی صاحب دانشنامه الذریعه و از بزرگترین کتابشناسان ایران بوده است. در این شجره نامه که به زبان عربی نگاشته شده، نویسنده، پدر ملاعباسعلی و مرادعلی سلطان را که پدر بزرگ رضا شاه است با عبارت «... السوادکوهی» نام می برد. پس از «... السوادکوهی» که نام کوچک آن ذکر نشده است به دو فرزندش اشاره شد. ملاعباس علی که اعتماد السلطنه از او با عنوان «آخوند ملاعباسعلی سوادکوهی آلاشتی» نام می برد و از علمای عهد آقا محمد خان بود که در اوایل عصر فتحعلی شاه فوت کرد و مرادعلی سلطان که از سرکردگان نظامی بود در جنگ هرات کشته شد. از فرزندان او چراغعلی خان است که در کتابچه جمع و

خرج مازندان در سال ۱۳۱۶ قمری (۱۲۷۷ خورشیدی) با عنوان «چراغعلی خان

سوادکوهی» آمده است و دیگری پدر رضاشاه عباسعلی داداش بیک است. از دیگر افراد سرشناس این

شجره نامه امیراکرم است که در دوران مشروطیت به سالار حشمت ملقب بود و پس از کودتای ۳

حوت ۱۲۹۹ به امیراکرم ملقب شد و چون نوه عمومی رضاخان سردار سپه بود، حکمران مازندان شد. در

دوران سلطت رضاشاه مدتی پیشکده ولیعهد بود و در سال ۱۳۰۹ خورشیدی فوت کرد. سالار حشمت و

برادرش ابوالحسن خان صمصام در دوران مظفری و عصر مشروطه از سران فوج سوادکوه بودند.

مرادعلی خان سلطان

عباسعلی داداش بیک (پدر رضاخان) فرزند مرادعلی خان سلطان از بزرگان

منطقه سوادکوه مازندان بود و در روستای آلاشت در یک خانواده پرجمعیت متولد شد. مرادعلی خان که

جدرضاخان است صاحب منصب فوج سوادکوه بود و در سال ۱۲۷۲ هجری قمری (۱۲۳۵ خورشیدی)

در جنگ هرات که با انگلیسی‌های جنگند، کشته می‌شود. سه پسر و شش دختر از او باقی ماند. چراغ علی خان،
فضل الله خان، عباس علی خان و نور نام پسرهای اوست.

پدر بزرگ رضا شاه، مراد علی خان سلطان نام داشته که در جنگ هرات (افغانستان) حضور داشته و بنابه نوشتار
کتاب «آلاشت، زادگاه اعلیحضرت رضا شاه کبیر» در آن جنگ از خودش رشادت و شجاعت به خرج
داده است.

بنابه کتاب «آلاشت، زادگاه اعلیحضرت رضا شاه کبیر» از انتشارات وزارت فرهنگ و هنر پهلوی
دوم نوشته هوشنگ پور کریم و ساده نویسی زیر نظر شورای نویسندگان مرکز انتشارات آموزشی که به
مناسبت جشن فرهنگ و هنر در آبان ماه ۱۳۴۸ در تهران به چاپ رسید،^{۱۷} اجداد رضا شاه قبل از مراد
علی خان سلطان عبارتند از:

حاجی محمد حسن خان سلطان فرزند سلیمان خان پهلوان

سلیمان خان پهلوان فرزند جهان بخش خان پهلوان

جهانجش خان پهلوان فرزند خسرو خان

خسرو خان فرزند رمضان خان پهلوان

در صفحه ۲۶ از کتاب «آلاشت، زادگاه اعلیحضرت رضاشاه کبیر» درباره علت پسوند «پهلوان» در نام پدران رضاشاه پهلوی، بارائه تصویری از کشتی محلی مازندران توضیح اینچنین آورده شده است: «در قدیم کسانی را پهلوان می نامیدند که شجاعت و رشادت داشتند و در کشتی پیروز می شدند. کسانی که هر سال در مراسم کشتی گیری پیروز می شدند، لقب پهلوان می گرفتند. مازندانی ها و از جمله مردم دهکده های سوادکوه هر سال و در یک روز معین در جایی جمع می شدند و بابر پا کردن مراسم کشتی گرفتن، پهلوان خود را انتخاب می کردند. هنوز هم در سوادکوه چنین مراسمی برگزار می شود.»

عباسعلی خان

پدر رضا شاه یاور عباسعلی خان نام داشته و به همراه برادر بزرگترش رئیس فوج سوادکوه بود. مرک عباسعلی خان در تهران اتفاق افتاد و در آن زمان رضا شاه نوزادی چهل روزه بود.

رضاشاه پهلوی

رضاشاه در سفرنامه مازندران اصالت خانوادگی خود را سوادکوه مازندران معرفی می کند. دو دستنویس منسوب به رضا شاه بر جای مانده که به سفرنامه مازندران و سفرنامه خوزستان موسوم است. سفرنامه مازندران در سال ۱۳۵۵ توسط مرکز پژوهش و نشر فرهنگ سیاسی پهلوی در تهران به چاپ رسیده است. رضا شاه پهلوی در سفرنامه مازندران، اصالت پدری و نیاکانی خود را به مازندران و سوادکوه رسانده و از آنجا با عنوان «مسقط المراس» و «خانه» و «وطن خود» و مرقد اسلاف و اجداد و نیاکانش یاد کرده است. اهمیت این منبع در آن است که چاپ اولش در سال ۱۳۰۵ توسط خود رضا شاه و چاپ دومش در دوران پهلوی دوم و با تأیید دربار و توسط یکی از مراکز درباری به چاپ رسیده و از این حیث منبع موثق می باشد.

رضا پهلوی، هفتمین پسر عباسعلی بیک، یاور سرکرد در فوج سوادکوه، بود که از، بمسر چهارم او به نام «نوش آفرین» در ۱۲۴ اسفند ۱۲۵۶ خورشیدی در آلاشت از توابع سوادکوه مازندران به دنیا آمد.

پدرش چند روزی پس از به دنیا آمدن او گذشت و مادرش با فرزند بیمار خود رضاراهی تهران شد. محمد رضا پهلوی در کتاب مأموریت برای وطنم اینچنین آورده است: پدرم در سال ۱۲۵۶ در استان مازندران که نزدیک بحر خزر است، پایه عرصه وجود گذاشت. او برخلاف پادشاهان قاجار که چنان که گفتم از نژاد ترک بودند، از خانواده ای اصیل ایرانی بود و پدر و جدش در ارتش ایران با سمت افسری خدمت کرده بودند. جد او در یکی از جنگ های ایران و افغانستان از خود شجاعت و رشادت مخصوصی نشان داده و پدرش فرماندهی سنگی را که در استان مازندران ساخلو داشت، عهده دار بود.

او در سن ۱۴ سالگی توسط مصصام از ابواب جمعی علی اصغر خان امین السلطان صدر اعظم، یکی از بستگان خود وارد فوج سوادکوه و تابین سرباز شد. از خود وی نقل شده است که به، هشتم ورود آن قدر خردسال بوده است که دیگران وی را سوار اسب می کرده اند.

سال ۱۲۷۵ خورشیدی پس از گشته شدن ناصرالدین شاه قاجار، فوج سوادکوه برای نگهداری از سارخانه و مراکز دولتی به تهران فراخوانده شد. وی در دوران خدمت در قراقران مدتی نگهبان

سارت آلمان در تهران بود. امضای تغییر شیفت روزانه وی هنوز در این محل نگهداری می شود. پس به سرکروهبانی محافظین بانک استراضی روسیه در مشهد و پس از چندی به وکیل باشی کروهبان تا استوار کروهبان شصت تیر مضوب شد. در این دوره رضاخان به دلیل استفاده از یکی از معدود مسلسل های ماکسیم آن زمان، به «رضاماکسیم» معروف شد. در سال ۱۲۸۸ خورشیدی، همراه با سواران بختیاری و ارامنه برای خواباندن شورش و قیام های محلی به زنجان و اردبیل اعزام شد و در جنگ باقوای ارشدالدوله از خود رشادت نشان داد. پس با درجه یاورى ستوانى به فرماندهى دسته تیراندازو در سال ۱۲۹۷ خورشیدی به فرماندهی آتریاد تیپ همدان مضوب شد.

او در این سمت علیه فرمانده بریگیو یعنی سرسنگ گلر شره کودتایی را به فرماندهی استار و سلسکی، معاون وی با موفقیت اجرا نمود. اجرای این کودتا با هماهنگی احمد شاه توسط رضاخان به کودتای اول رضاخان نیز

معروف است. در اثر این کودتا، کمر ژبه روسیه بازگشت و اسارت و سلسلگی فرمانده بریگاد قزاق در ایران شد. او مدت ها بعد با مریم سوادکوهی دختر عموی خود ازدواج کرد و صاحب دختری به نام فاطمه (همدم السلطنه) شد.

همسرش چندی بعد درگذشت و او در سال ۱۲۹۵ با تاج الملوک آیرملو دختر یاور آیرملو ازدواج کرد که برای او چهار فرزند به نام های شمس پهلوی، محمد رضا پهلوی، اشرف پهلوی و علیرضا پهلوی به دنیا آورد. رضا از آن پس مدارج ترقی را با نشان دادن شجاعت و لیاقت نظامی خود طی کرد و به دریافت عنوان خانی، درجه افسری نایل آمد و به درجه مسیج در بریگاد قزاق رسید.

در پی گشت و دوام ها، سکنی های انجام شده میان سید ضیاء الدین طباطبائی مدیر روزنامه رعد و رضاخان از یک سو ژنرال آیرونساید بار رضاخان از سوی دیگر، در روز سوم اسفند سال ۱۲۹۹، کودتایی نظامی ترتیب داده شد که پس از این کودتا او به تدریج به وزارت جنگ و ریاست الوزرایی و در نهایت پادشاهی رسید. با تشکیل مجلس مؤسسان در آبان ۱۳۰۴ سلطنت رضا شاه پهلوی رسمیت یافت. در این

هشتم رضا شاه، بمسردیکری به نام توران امیر سلیمانی اختیار کرد و از او صاحب یک فرزند به نام غلامرضا پهلوی شد. او پس از جدایی از ملکه توران، بمسردیکری به نام عصمت دولتشاهی اختیار کرد که چند فرزند برای او به دنیا آورد: عبدالرضا - احمد رضا - محمود رضا - فاطمه و حمید رضا.

رضا شاه ۱۶ سال سلطنت کرد و عاقبت پس از اشغال کشور توسط قوای بیگانه در ۳ شهریور ۱۳۲۰ ناچار به کناره گیری از سلطنت و ترک کشور شد و در سال ۱۳۲۳ در ژوئیه سنسورک در آفریقای جنوبی درگذشت.

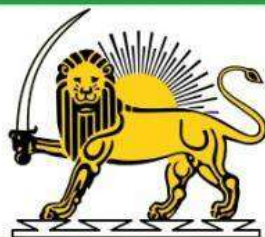
جدول: اسامی شهرهایی که در زمان رضا شاه تغییر یافتند

نام ابتدایی	پس از تغییر	نام ابتدایی	پس از تغییر	نام ابتدایی	پس از تغییر	نام ابتدایی	پس از تغییر
-------------	----------------	-------------	----------------	-------------	----------------	-------------	----------------

شهرضا	تمشه	رامسر	سخت سر	بابلسر	مشهد سر	آبادان	عبادان
رضایه	ارومیه	ری	شاه عبدالعظیم	بندر پهلوی	بندرانللی	آذشهر	دنجارقان
پهلوی در	آق قلعه	زاهدان	دزدآب	تاکستان	سیاه دهن	آرادشهر	قره تکمن
بندر شاه	قره سو	کرمسار	خوار	تکاب	تیکن تپه	آستانه	کچان
شاه آباد	مارون آباد	کز	جز	تنگبن	خرم آباد (شسوار)	اراک	سلطانیه
شهرکرد	ده کرد	کنبد قابوس	جرجان	بندر جاسک	کنفشک	انزیمسک	صلح آباد

شاهپور	سلاس	کیلان غرب	الله	خرمشهر	محمده	اهواز	ناصری
کرگان	استرآباد	لامرد	تراکمه	سراوان	شهبستان	مینودشت	کبودجابه
دشت یشان	بنی طرف	مهاباد	ساوجبلاغ مکری	سوسنگرد	هفاحیه	ایران شهر	فنج
شادگان	فلاحیه	نورآباد	دم آویژ	شادگان	سورک	ایلام	حسین آباد پستکوه
بشهر	اشرف	نوشهر	حبیب آباد	شهریار	رباط کریم	بابل	باول
مهران	منصورآباد پستکوه	شاهی	علی آباد	فردوس	تون	بندر شاه	بندر ترکمن

archived on IRANWATCHING.COM

روزی که رضا خان رضا شاه شد

برای دیدن ویدئو دکه (کنترل) را گرفته و روی
لینک کلیک نمایید.

برای علاقه مندان به تاریخ تماشای مستند ثبت با سند برابر نیست
بررسی حکومت پهلوی پیشنهاد می شود.

بدین بوم و برزنده یک تن مباد

چو ایران نباشد تن من مباد